

КОВПАК О. А.,

аспірант

(Науково-дослідний інститут
публічного права)

УДК 342.9:620.91

DOI <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2025.5.2.74>**ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТАНДАРТІВ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАХИСТУ У СФЕРІ ВІДНОВЛЮВАНОЇ ЕНЕРГЕТИКИ**

У статті досліджується проблема імплементації європейських стандартів адміністративно-правового захисту у сфері відновлюваної енергетики в умовах адаптації національного законодавства України до права Європейського Союзу. Обґрунтовується, що розвиток відновлюваної енергетики супроводжується високим рівнем залежності від рішень публічної адміністрації, які приймаються у межах складного та фрагментованого комплексу адміністративних процедур. За таких умов ефективний захист прав суб'єктів господарювання та інших заінтересованих осіб не може обмежуватися судовим контролем, а має забезпечуватися через належну адміністративну процедуру як превентивний механізм правової охорони. Проаналізовано підходи права ЄС до стандартизації дозвільних процедур у сфері відновлюваних джерел енергії, зокрема вимоги щодо координації адміністративних проваджень, встановлення граничних строків їх здійснення, підвищення прозорості та передбачуваності управлінських рішень. Показано, що нові положення європейського законодавства у сфері відновлюваної енергетики спрямовані не на звуження процесуальних гарантій, а на формування моделі «керованого прискорення», у межах якої швидкість прийняття рішень поєднується з дотриманням принципів законності, мотивованості та підконтрольності адміністративної діяльності. Окрему увагу приділено ролі Закону України «Про адміністративну процедуру» як базового інструмента імплементації європейських процедурних стандартів, а також проблемам узгодження прискорених дозвільних механізмів із процедурами оцінки впливу на довкілля та правилами функціонування внутрішнього ринку електроенергії. Зроблено висновок, що імплементація європейських стандартів адміністративно-правового захисту у сфері відновлюваної енергетики має здійснюватися шляхом формування цілісного процедурного режиму, який забезпечує правову визначеність, ефективне адміністративне оскарження та баланс між публічними цілями енергетичного переходу і захистом прав учасників відповідних правовідносин, що є передумовою стабільності правозастосування у сфері ВДЕ.

Ключові слова: адміністративно-правовий захист; адміністративна процедура; відновлювана енергетика; право Європейського Союзу; дозвільні процедури; енергетичний перехід; належне врядування; оцінка впливу на довкілля.

Kovpak O.A. Implementation of European standards of administrative and legal protection in the field of renewable energy

The article examines the challenges of implementing European standards for administrative and legal protection in the field of renewable energy, within the context of Ukraine's adaptation of its national legislation to European Union law. It is well established that the development of renewable energy is characterised by a high degree of dependence on public administration decisions, which are made within a complex and fragmented system of administrative procedures. Under such conditions,

effective protection of the rights of economic operators and other interested parties cannot be limited to judicial review alone; it must be ensured through an appropriate administrative procedure as a preventive mechanism for legal protection. The approaches of EU law to the standardisation of permit-granting procedures in the field of renewable energy sources are analysed, in particular, the requirements concerning the coordination of administrative proceedings, the establishment of maximum procedural time limits, and the enhancement of transparency and predictability of administrative decisions. It is demonstrated that recent developments in European renewable energy legislation are aimed not at reducing procedural safeguards, but at establishing a model of “managed acceleration”, in which the speed of decision-making is combined with compliance with the principles of legality, reasoned decision-making, and accountability in administrative action. Special attention is paid to the role of the Law of Ukraine “On Administrative Procedure” as a basic instrument for implementing European procedural standards, as well as to the challenges of reconciling accelerated permitting mechanisms with environmental impact assessment procedures and the rules governing the functioning of the internal electricity market. The article concludes that the implementation of European standards of administrative and legal protection in the field of renewable energy should be carried out through the establishment of a coherent procedural regime that ensures legal certainty, effective administrative remedies and a balance between the public objectives of the energy transition and the protection of the rights of participants in the relevant legal relations, which constitutes a prerequisite for the stability of law enforcement in the renewable energy sector.

Key words: *administrative and legal protection; administrative procedure; renewable energy; European Union law; permit-granting procedures; energy transition; good governance; environmental impact assessment.*

Актуальність теми. Відновлювана енергетика як об’єкт правового регулювання перебуває у зоні підвищеної процедурної вразливості: реалізація проєкту ВДЕ залежить не від одного адміністративного рішення, а від послідовності взаємопов’язаних актів і дій публічної адміністрації — від планувально-дозвільних рішень і процедур екологічної оцінки до мережевого приєднання та участі у правилах ринку електроенергії [1; 2; 4; 16]. За таких умов адміністративно-правовий захист не може зводитися лише до подальшого оскарження вже прийнятого акта; він має бути закладений у саму конструкцію адміністративної процедури як юридичної форми здійснення компетенції, що обмежує дискрецію, забезпечує своєчасність, мотивованість і підконтрольність рішень [1; 14]. Актуальність теми посилюється європейським трендом до процедурної стандартизації у ВДЕ: право ЄС, зберігаючи цільову спрямованість на декарбонізацію та розгортання ВДЕ, дедалі більше «перекладає» ці цілі у вимір вимог до адміністративного процесу — насамперед щодо організації permit-granting, координації провадження, прозорості та строкowości прийняття рішень [3; 5].

У сучасних дослідженнях і аналітичних документах енергетичний перехід описується як системна трансформація, де результат залежить від узгодженості інституцій, правових режимів і управлінських процедур, а не лише від технологій чи фінансових інструментів [12; 11; 9]. Доктринальний правовий погляд на енергетичні переходи наголошує: саме у періоди трансформації загострюються ризики правової невизначеності та конфліктності, а тому право має забезпечувати баланс між реалізацією публічних цілей і гарантіями верховенства права, доступності засобів захисту та передбачуваності регулювання [18]. У площині *governance*-аналізу підкреслюється наявність «дилеми врядування» ВДЕ, коли швидкість і масштаб розгортання потужностей вступають у складну взаємодію з багаторівневим управлінням, інституційною фрагментацією та потребою легітимності рішень [8]. У свою чергу, метатеоретичні рамки переходу через відповідальні інновації, соціальні практики та енергетичну справедливість привертають увагу до процедурної справедливості (procedural

justice) як чинника прийнятності та стійкості рішень у сфері ВДЕ [17]. Водночас у національному правничому дискурсі поки бракує системного адміністративно-правового осмислення того, як саме європейські процедурні стандарти у ВДЕ мають бути імplementовані в Україні через загальний інститут адміністративної процедури, не підміняючи прискорення звуженням гарантій законності та участі й одночасно враховуючи обов'язковість екологічних процедур [1; 2; 5]. Саме ця прогалина і визначає науково-практичну значущість дослідження.

Мета статті — визначити зміст європейських стандартів адміністративно-правового захисту у сфері відновлюваної енергетики та обґрунтувати ключові напрями їх імplementації в Україні на основі Закону України «Про адміністративну процедуру» і суміжного регулювання, з урахуванням вимог актів ЄС щодо ВДЕ, внутрішнього ринку електроенергії та енергетично-кліматичного врядування [1; 3–5; 15–16]. Для досягнення мети поставлено завдання: з'ясувати процедурні вимоги права ЄС до *permit-granting* у ВДЕ та їх гарантійне значення; показати взаємозалежність дозвільних рішень із правовими режимами ринку електроенергії; визначити, які інструменти Закону про адміністративну процедуру є базовими для імplementації; окреслити межі допустимого прискорення з огляду на процедури ОВД; обґрунтувати критерії належної адміністративної практики у ВДЕ з позицій правової визначеності та ефективного оскарження [1; 2; 5; 14].

Методологічну основу становлять формально-юридичний аналіз актів ЄС і законів України, порівняльно-правовий підхід до зіставлення процедурних конструкцій та системний аналіз адміністративного ланцюга рішень у ВДЕ як сукупності взаємопов'язаних проваджень, де кожна ланка може породжувати юридично значущі ризики [1; 3; 15].

Виклад основного матеріалу. Європейські стандарти адміністративно-правового захисту у сфері ВДЕ доцільно визначати як нормативно закріплені вимоги до організації та здійснення адміністративних процедур, здатні гарантувати передбачуваність і перевірюваність владних рішень, а також забезпечити реальну спроможність суб'єктів реалізовувати свої права та законні інтереси у взаємодії з публічною адміністрацією. У класичній парадигмі адміністративного права процедура є не технічним «супроводом» управління, а юридичною формою здійснення компетенції, яка дисциплінує адміністрацію, робить дискрецію керованою та створює підстави для ефективного контролю і оскарження [1]. У цьому сенсі стандарти ЄС у сфері ВДЕ мають подвійний характер: з одного боку, вони націлені на прискорення і усунення бар'єрів, з іншого — формують мінімальний рівень процедурних гарантій, без яких прискорення перетворюється на джерело конфліктів і правової нестабільності [5; 18].

Нормативним ядром процедурних стандартів у ВДЕ виступає регулювання дозвільної (*permit-granting*) процедури. Директива (ЄС) 2018/2001 закріплює підхід, за яким держави-члени мають організувати дозвільні процеси так, щоб вони були прозорими, передбачуваними, а також супроводжувалися належною координацією через контактний пункт (або контактні пункти), який забезпечує взаємодію заявника з адміністрацією і сприяє проходженню процедури [3]. Саме цей елемент є принциповим з позицій адміністративно-правового захисту: він означає, що міжвідомча координація перестає бути «приватною проблемою» заявника і набуває ознак юридичного обов'язку публічної влади у межах належного провадження. У правничій площині це трансформується у критерій належної організації компетенції: якщо організаційна фрагментація унеможлиблює виконання строків або породжує взаємовиключні рішення, то порушується не лише управлінська ефективність, а й процедурні гарантії особи, що становлять сутність адміністративно-правового захисту [1; 3].

Посилення процедурного підходу відбулося з ухваленням Директиви (ЄС) 2023/2413, яка змінила RED II, зокрема шляхом впровадження конструкції «зон прискорення» (*renewables acceleration areas*) та встановлення граничних строків дозвільної процедури для проєктів ВДЕ. У межах таких зон дозвільна процедура для більшості проєктів ВДЕ має бути завершена у строк до одного року; для окремих категорій проєктів передбачені спеціальні строки, а продовження можливе лише як виняток і в межах обмеженого періоду за наявності належного обґрунтування [5]. Юридичне значення цієї новели

полягає не у «швидкості як такої», а в нормативному перетворенні строковості на елемент належної процедури: строк стає не рекомендацією, а критерієм правомірності адміністративної бездіяльності, затягування або неналежної організації провадження. Отже, імплементація RED III в українських умовах потребує створення таких процедурних механізмів, які роблять строки юридично визначеними, підконтрольними і придатними до перевірки у процедурах оскарження, що прямо співвідноситься із завданнями Закону України «Про адміністративну процедуру» [1; 5].

Однак адміністративно-правовий захист у сфері ВДЕ не може бути зведений лише до дозвільної стадії, оскільки проєкт ВДЕ функціонує у правовому середовищі ринку електроенергії та мережевої інфраструктури. Саме тому для імплементації європейських стандартів принциповим є зв'язок між RED II/RED III та актами внутрішнього ринку електроенергії. Директива (ЄС) 2019/944 і Регламент (ЄС) 2019/943 визначають рамки функціонування ринку електроенергії, які мають забезпечувати прозорість, узгодженість і передбачуваність правил, що, у свою чергу, впливає на правове становище учасників ринку, включно з виробниками з ВДЕ [4; 16]. З погляду адміністративно-правового захисту це означає, що істотна частина «владних рішень», які зачіпають права суб'єктів ВДЕ, може виникати на перетині адміністративних процедур і ринкових механізмів — у мережевих питаннях, організаційних рішеннях, регуляторних приписах, застосуванні правил, що впливають на можливість фактичного відпуску електроенергії. Аналітичний підхід до внутрішнього ринку електроенергії в ЄС вказує, що сталість і дієвість ринку залежать від якості інституційного дизайну та узгодженості правил, а дисфункції у цих елементах здатні підірвати довіру учасників [7]. У площині адміністративного права це підтверджує: гарантійний потенціал процедури повинен охоплювати не лише «дозвіл», а й рішення, без яких право на здійснення діяльності у сфері ВДЕ лишається декларативним [1; 4; 16].

Системний характер європейських стандартів виявляється також у регламентному контурі енергетично-кліматичного врядування. Регламент (ЄС) 2018/1999 формує рамки інтегрованого планування і звітності через національні енергетичні та кліматичні плани, встановлюючи логіку цілей, заходів і оцінки прогресу [15]. Для адміністративно-правового захисту це важливо з двох причин. По-перше, планувальна рамка посилює вимоги до правової визначеності управлінських рішень: індивідуальні адміністративні акти у сфері ВДЕ мають бути не випадковим проявом «ситуативної політики», а реалізацією задекларованих і нормативно обумовлених траєкторій, що впливає на стандарт мотивування та передбачуваність адміністративної практики [1; 15]. По-друге, *governance*-логіка зосереджує увагу на рівні виконання: формальні норми не забезпечують результат, якщо відсутні процедурні механізми реалізації, а саме вони визначають фактичну спроможність держави досягати цілей у ВДЕ. Системна перспектива політики ЄС 2025–2035 рр. у матеріалі JRC підкреслює потребу бачити енергетичну політику як узгоджений комплекс ідентифікувати бар'єри виконання, серед яких процедурні та інституційні чинники посідають ключове місце [12]. Отже, вимір адміністративно-правового захисту органічно включений у європейську систему врядування: якість процедур стає умовою виконання зобов'язань і досягнення стратегічних цілей.

Для України імплементація цих стандартів має здійснюватися шляхом поєднання двох юридичних площин: загальної адміністративної процедури та спеціальних процедур у сфері ВДЕ, включно з екологічними. Закон України «Про адміністративну процедуру» закладає базові гарантії: процедурні права особи, вимоги до адміністративного акта та його мотивування, правила комунікації, а також можливості адміністративного оскарження [1]. Із позицій класичної доктрини адміністративного права саме ці елементи становлять «каркас» належної адміністративної діяльності: вони визначають, чи є адміністративний розсуд юридично контрольованим, чи має особа реальні інструменти впливу на перебіг провадження та чи є адміністративний акт перевірюваним у разі спору.

Водночас практичний ефект такого каркаса у сфері ВДЕ буде досягнуто лише за умови його інтеграції у спеціальні процедурні ланцюги — тобто через нормативне закріплення

чіткої компетенційної прив'язки, строковості та процедурної координації там, де сьогодні домінує розпорошеність рішень. У цьому сенсі європейська конструкція контактного пункту та встановлення граничних строків *permit-granting* є не просто вимогою «прискорити», а моделлю юридично впорядкованої організації провадження, яку доцільно адаптувати в національному праві за допомогою інструментів загальної адміністративної процедури [1; 3; 5].

Найбільш складним імплементаційним аспектом у сфері відновлюваної енергетики є співвідношення вимог щодо прискорення адміністративних процедур із забезпеченням екологічних процесуальних гарантій. Закон України «Про оцінку впливу на довкілля» встановлює спеціальну адміністративну процедуру, що охоплює підготовку суб'єктом господарювання відповідної документації, проведення громадського обговорення та обов'язкове врахування висновку з оцінки впливу на довкілля під час прийняття подальших управлінських рішень [2]. За таких умов адміністративно-правовий захист у сфері ВДЕ має подвійний характер: з одного боку, він спрямований на гарантування прав заявника (інвестора) на своєчасний, послідовний і передбачуваний розгляд адміністративної справи, а з іншого — на забезпечення прав інших заінтересованих осіб на доступ до інформації та участь у процедурі прийняття рішень.

У цьому контексті європейська модель так званого «керованого прискорення», закріплена у положеннях RED III, не може бути імплементована шляхом формального або фактичного звуження екологічних та процесуальних гарантій, оскільки подібний підхід неминуче призводить до втрати легітимності адміністративного акта та, як наслідок, до зростання кількості конфліктів і спорів у сфері публічно-правових відносин, що фактично нівелює досягнення цілей прискорення процедур [5; 2]. Саме з цих позицій концептуальні підходи до енергетичної та процедурної справедливості у процесах енергетичного переходу набувають значення для адміністративно-правового аналізу, оскільки вони акцентують на тому, що правова прийнятність управлінських рішень визначається не лише їх результативністю, а й дотриманням належної адміністративної процедури як форми реалізації публічної влади [17]. Таким чином, прискорення адміністративних проваджень, яке підриває довіру до процедурних механізмів, зумовлює виникнення відкладених юридичних витрат і суперечить цілям сталого правозастосування.

Потреба у зміцненні процедурного режиму підтверджується й імплементаційною практикою у ширшому європейському просторі. Річні звіти Секретаріату Енергетичного Співтовариства щодо виконання енергетичного *acquis* (зокрема розділ щодо України) відображають моніторинговий підхід до оцінки прогалин саме у площині виконання й інституційної спроможності, що є важливим для належного розуміння імплементації як процесу, а не як формального прийняття норм [6]. Для адміністративного права це має принципове значення: ефективність процедурних гарантій визначається тим, чи здатні інституції діяти у строк, координувати рішення та підтримувати сталість адміністративної практики. Саме «реалізаційний» вимір є найбільш релевантним для адміністративно-правового захисту, бо він безпосередньо впливає на можливість особи відновити порушене право не лише в суді, а й у межах адміністративних механізмів [1; 6].

Політико-економічні документи MEA та IRENA використовуються у цій роботі не як джерела правових норм, а як аналітичний контекст, що дозволяє окреслити масштаб і темп очікуваних трансформацій у сфері енергетики, в межах яких процедурні бар'єри набувають значення системного правового ризику. Дорожня карта MEA «Net Zero by 2050» формує рамкове бачення переходу до кліматичної нейтральності та, відповідно, обґрунтовує тезу про критичну роль швидкості розгортання чистої енергетики для досягнення задекларованих цілей [9]. Аналітичний документ MEA щодо енергетичної безпеки України акцентує на необхідності узгоджених управлінських рішень і підвищення стійкості енергетичного сектору в умовах специфічних загроз, що додатково актуалізує значення ефективних адміністративних процедур [10]. У свою чергу, *World Energy Transitions Outlook* IRENA підкреслює, що визначальним для досяжності стратегічних траєкторій енергетичного переходу є не

лише нормативне закріплення цілей, а насамперед «шар реалізації», тобто інституційні та процедурні механізми виконання [11]. У сукупності ці джерела дозволяють зробити юридично значущий висновок про те, що адміністративна процедура у сфері ВДЕ не є другорядним технічним елементом регулювання, а виступає необхідною правовою умовою здійснення державної політики, у зв'язку з чим вимоги щодо строковості, координації, прозорості та мотивованості адміністративних рішень мають розглядатися як складові адміністративно-правового захисту [1; 3; 5].

Окремий вимір європейських стандартів адміністративно-правового захисту у сфері відновлюваної енергетики пов'язаний із якістю регуляторної політики та організаційними засадами діяльності публічної адміністрації. Принципи Організації економічного співробітництва та розвитку щодо регуляторного впливу (Regulatory Impact Assessment) орієнтують на доказовість, пропорційність і зваженість регуляторних рішень, а також на попередню оцінку їх правових і соціально-економічних наслідків, що є особливо значущим для сфер із високою вартістю помилок і підвищеним рівнем регуляторного ризику [13]. Принципи публічної адміністрації OECD/SIGMA, своєю чергою, акцентують на правовій визначеності, відкритості, підзвітності та наявності ефективних механізмів адміністративного оскарження як базових елементів належного врядування [14]. У застосуванні до сфери ВДЕ це означає, що імплементація *acquis* Європейського Союзу не може здійснюватися шляхом ситуативних або фрагментарних змін «під конкретний проєкт», а потребує формування стабільного процедурного режиму, який уніфікує вимоги до адміністративних рішень, забезпечує їх мотивованість і робить їх придатними до правового контролю. У цьому аспекті доктрина енергетичного права, що розвиває концепцію «права переходів», обґрунтовано виходить з того, що юридична інфраструктура енергетичного переходу має бути здатною витримувати одночасно інтенсивність конфліктів і високу динаміку змін, забезпечуючи баланс між досягненням публічних цілей та стабільністю правового порядку [18]. Саме в цьому вимірі адміністративно-правовий захист проявляється як інституційна здатність правової системи підтримувати рівновагу між активним державним втручанням і дотриманням меж законності та процедурної справедливості [1; 18].

Отже, імплементацію європейських стандартів адміністративно-правового захисту у сфері ВДЕ в Україні слід розуміти як формування цілісного процедурного режиму «керованого прискорення», у межах якого: координація провадження і компетенційна визначеність стають обов'язком адміністрації; строковість набуває юридично значущого характеру; мотивування адміністративних актів забезпечує перевірюваність меж дискреції; процедури участі та екологічної оцінки інтегруються без руйнації гарантій; а рішення у ринково-мережевій площині узгоджуються з принципами прозорості та передбачуваності, визначеними правом ЄС [1–5; 15–16]. Такий підхід відповідає європейській логіці поєднання прискорення з належною процедурою і дозволяє перевести імплементацію з рівня формального наближення норм на рівень реальної адміністративної практики, яка й становить зміст адміністративно-правового захисту [1; 6; 14].

Висновки. Узагальнюючи викладене, слід зазначити, що імплементація європейських стандартів адміністративно-правового захисту у сфері відновлюваної енергетики в Україні має бути спрямована на інституційне утвердження належної адміністративної процедури як базового гарантійного механізму правової визначеності, передбачуваності управлінських рішень і довіри до державної політики. Досвід Європейського Союзу переконливо свідчить, що прискорення розвитку відновлюваних джерел енергії досягається не шляхом звуження процесуальних гарантій, а через підвищення рівня юридичної дисципліни публічної адміністрації, яка проявляється у належній координації адміністративних проваджень, дотриманні встановлених строків, мотивованості індивідуальних адміністративних актів та ефективності механізмів контролю й оскарження.

В умовах воєнного стану та підвищених ризиків для функціонування енергетичної інфраструктури значення адміністративної процедури у сфері ВДЕ об'єктивно зростає, оскільки саме вона забезпечує стабільність управлінських рішень і запобігає правовій

фрагментації регулювання. За таких обставин прискорення адміністративних проваджень має здійснюватися виключно в межах закону і не може розглядатися як підстава для відступу від базових процедурних стандартів, що є необхідною умовою легітимності публічного втручання та зменшення ймовірності подальших публічно-правових спорів.

У сучасних українських умовах ключовим завданням є узгодження загальних гарантій адміністративної процедури зі спеціальними екологічними та енергетичними провадженнями у межах цілісного процедурного режиму, за якого кожен елемент адміністративного процесу у сфері відновлюваної енергетики має чітке нормативне визначення, є перевірюваним і підконтрольним. Такий підхід забезпечує превентивний характер адміністративно-правового захисту, спрямований не лише на реагування на порушення, а насамперед на їх попередження шляхом належної юридичної форми реалізації владних повноважень, що в підсумку створює правові передумови для сталого розвитку відновлюваної енергетики та зміцнення легітимності публічного адміністрування.

Список використаних джерел:

1. Про адміністративну процедуру : Закон України від 10.02.2023 № 2073-IX // *Відомості Верховної Ради України*. 2023. № 15. Ст. 50. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2073-20#Text>
2. Про оцінку впливу на довкілля : Закон України від 23.05.2017 № 2059-VIII // *Відомості Верховної Ради України*. 2017. № 29. Ст. 315. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2059-19#Text>
3. Directive (EU) 2018/2001 of the European Parliament and of the Council of 11 December 2018 on the promotion of the use of energy from renewable sources. *Official Journal of the European Union*. 2018. L 328. URL: <http://data.europa.eu/eli/dir/2018/2001/oj>
4. Directive (EU) 2019/944 of the European Parliament and of the Council of 5 June 2019 on common rules for the internal market for electricity. *Official Journal of the European Union*. 2019. L 158. URL: <http://data.europa.eu/eli/dir/2019/944/oj>
5. Directive (EU) 2023/2413 of the European Parliament and of the Council of 18 October 2023 amending Directive (EU) 2018/2001, Regulation (EU) 2018/1999 and Directive 98/70/EC as regards the promotion of energy from renewable sources. *Official Journal of the European Union*. 2023. L 2413. URL: <http://data.europa.eu/eli/dir/2023/2413/oj>
6. Energy Community Secretariat. *Annual Implementation Report 2024: Ukraine Chapter*. Vienna : Energy Community Secretariat, 2024. URL: <https://www.energy-community.org/publications/flagships/IRs.html>
7. Glachant J.-M., Ruester S. *The EU Internal Electricity Market: Done Forever?* Florence : European University Institute, 2014. URL: https://erranet.org/wp-content/uploads/2016/12/Glachant_Ruester_EU-Internal-Electricity-Market.pdf
8. Hildingsson R., Strippel J., Jordan A. Governing renewable energy in the EU: confronting a governance dilemma. *European Political Science*. 2012. Vol. 11. – P. 18–30. URL: <http://link.springer.com/10.1057/eps.2011.8>
9. International Energy Agency. *Net Zero by 2050: A Roadmap for the Global Energy Sector*. Paris : IEA, 2021. URL: <https://www.iea.org/reports/net-zero-by-2050>
10. International Energy Agency. *Ukraine's Energy Security and the Coming Winter: An Energy Action Plan for Ukraine and Its Partners*. Paris : IEA, 2022. URL: <https://iea.blob.core.windows.net/assets/cec49dc2-7d04-442f-92aa-54c18e6f51d6/UkrainesEnergySecurityandtheComingWinter.pdf>
11. International Renewable Energy Agency. *World Energy Transitions Outlook 2023*. Abu Dhabi : IRENA, 2023. URL: <https://www.irena.org/Publications/2023/Jun/World-Energy-Transitions-Outlook-2023>
12. Kivimaa P. Opportunities and challenges for EU energy policy 2025–2035 – a systemic perspective. *JRC Working Paper Series For a Fair, Innovative and Sustainable Economy*. 2025. No. 13/2025. URL: <https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC142668>

13. Organisation for Economic Co-operation and Development. *OECD Best Practice Principles for Regulatory Policy: Regulatory Impact Assessment*. Paris : OECD Publishing, 2015. URL: <https://www.oecd.org/regreform/regulatory-policy/regulatory-impact-assessment.htm>

14. Organisation for Economic Co-operation and Development. *The Principles of Public Administration*. – Paris : OECD, 2023. URL: https://www.sigmaweb.org/en/publications/the-principles-of-public-administration_7f5ec453-en.html

15. Regulation (EU) 2018/1999 of the European Parliament and of the Council of 11 December 2018 on the Governance of the Energy Union and Climate Action. *Official Journal of the European Union*. 2018. L 328. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2018/1999/oj/eng>

16. Regulation (EU) 2019/943 of the European Parliament and of the Council of 5 June 2019 on the internal market for electricity (recast). *Official Journal of the European Union*. 2019. L 158. URL: <http://data.europa.eu/eli/reg/2019/943/oj>

17. Sovacool B. K. et al. Energy transitions from the cradle to the grave: A meta-theoretical framework integrating responsible innovation, social practices, and energy justice. *Energy Research & Social Science*. 2018. Vol. 44. P. 1–14. URL: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3813194

18. Talus K., Aalto P. *Energy Transitions and the Law*. Oxford : Oxford University Press, 2021. DOI: 10.4324/9780429450891-40

Дата першого надходження рукопису до видання: 26.09.2025

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 30.10.2025

Дата публікації: 28.11.2025

